

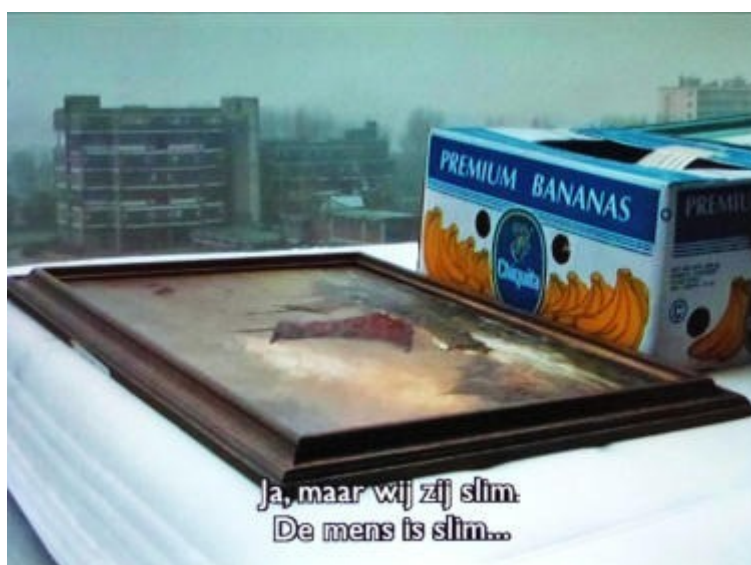
'Tracés-Tracings': een rondreis in het walhalla van het object

Van rommelmarkten houden is iets van alle mensen, en meer dan ooit zijn ze populair. Tot in de kleinste dorpen zie je op gezette tijden de mensen hun inboedel op straat zetten. In grotere centra hebben de rommelmarkten een bescheiden wereldfaam verworven, in toeristische gidsen aangeprezen als een niet te missen pittoresk evenement. Het Vossenplein in Brussel. De Vogelenmarkt in Antwerpen. Het Waterlooplein in Amsterdam, de marché aux puces in Parijs, Portobello Road in Londen.

Een heel ander, maar toch aanverwant circuit vond je bij organisaties als Hulp in Nood en Het Leger des Heils, die in oude pakhuizen meubels en kleren, speelgoed en keukengerei uitstalden, waar zeker niet alleen de behoeftigen op afkwamen voor wie ze waren bedoeld. De activiteit van deze niet op winst beluste hulporganisaties is vandaag grotendeels verschoven naar de kringwinkels, die floreren in elke stad en dankzij een zorgvuldiger organisatiestructuur al spoedig hun voorgangers wisten te overtreffen. In de kringloopcentra wordt elk object dat er binnenkomt gekeurd en op zijn waarde getaxeerd, en wat zich niet leent om te verkopen wordt opgespaard voor recyclage. In deze wereld van het ding, dit opvangcentrum voor nog levensvatbare objecten, stelt men alles in het werk om dit Tweede Leven in de hand te werken. Hier kan iedereen zijn liefde voor afgedankte prullaria en inboedelspullen beleven en zingeven. Je hoeft er ook niet als een noodlijdende immigrant of een haveloze marginaal uit te zien - de moderne kringwinkel is vrij van vooroordelen en onthaalt iedereen met hetzelfde, onverdeelde genoegen. Je ziet er de smetteloos gereinigde koopwaar zo voordelig en vernuftig uitgesteld, dat het haast een winkelsituatie lijkt, of een installatie van Guillaume Bijl.

Antiquairs en brocanteurs hebben er weinig te zoeken – zij weten dat elk object zorgvuldig op zijn waarde geschat is door ervaren personeel, zodat er zelden of nooit een uniek stuk valt te ontdekken. Wie je er wél vaak treft zijn de kunstenaars, destijds ook bij Hulp in Nood en het Leger des Heils al frequente bezoekers, want continu op zoek naar decorstukken of materiaal voor stillevens, assemblages en dies meer.

Zo kwam ook Bie Michels er terecht toen ze voor haar vorige tentoonstelling over het dementieproces van haar moeder op zoek was naar ouderwetse zwartlederen damestassen. Waarbij ze tot het inzicht kwam dat haar interesse voor het vergeten en de hardnekkige wil tot onthouden in de kringwinkel zijn belichaming vond. Elk ding dat er te koop staat draagt de herinnering in zich aan een vorig leven dat onkenbaar is, maar niettemin intrigeert en het een sfeer van mysterie verleent.

Deze ervaring leverde haar het idee voor een veel groter project, dat zich helemaal afspeelt in de Kringloopcentrale van Merksem, het magazijn waar men alle spullen bijeenbrengt, keurt en sorteert, om ze vervolgens over de kringwinkels te verspreiden. Bie Michels bleef er maandenlang filmen en registreerde wat er omging. Ze kwam in nauw contact met de personeelsleden en praatte met hen over het werk dat ze deden, hun ideeën en gevoelens aangaande de honderden objecten die ze dagelijks in handen kregen, en hun persoonlijke achtergronden.

Inmiddels vond ze steun voor haar project bij Liliane De Wachter, curator bij het Muhka. Het Muhka verleende de onmisbare logistieke steun en maakte er een Muhkaproject 'extra muros' van, dat de hele maand maart 2012 dagelijks te bekijken valt in een naast de kringwinkel van Borgerhout gelegen woning. Het videoproject werd ook aangevuld met een aantal bruiklenen uit de vaste Muhkaverzameling – werken die in ruime zin aansluiten bij dezelfde thematiek. De honderden uren film die Bie voor *Tracés – Tracings* maakte werden gemonteerd tot een tiental afzonderlijke, maar nauw verwante films van elk een iets minder dan een uur speeltijd. Het resulteerde in een tentoonstelling die urenlang blijft boeien. De eerste vier monitors op de benedenverdieping geven alleen objecten te zien in close-up, off- screen ondersteund door het commentaar van de persoon die de objecten behandelt, reinigt en ordent. Objecten die in hun eindeloze wisseling telkens weer verrassen en waardevol worden door het respect waarmee ze behandeld en besproken worden, maar ook door hun indringende nabijheid. Er wordt nooit afstand genomen, nooit uitgezoomd naar een totaalbeeld.

Bie Michels heeft haar beeldmateriaal gefragmenteerd over meerdere monitors die eenzelfde verhaal vertellen, zodat de kijker die twee toestellen tegelijk in het oog weet te houden de onderlinge referenties ontdekt. Het komt de dynamiek van elke film zeer ten goede. Het beeld wordt nooit eentonig en wissel snel.

De mensen van de kringwinkel geven hun kijk op de objecten waarmee ze in aanraking komen, en koppelen daar eigen filosofische inzichten aan, die ze vaak op ontwapenende wijze weten te formuleren. Bij de een herken je de Antwerpse tongval, bij de ander de Afrikaanse uitspraak van het Nederlands, die daar nogal mee verwant is. Andere ongewone taalklanken verraden dat de sprekers uit Rusland of Polen moeten komen, uit Turkije of Marokko, of uit een van de staten die het vroegere Joegoslavië vormden. En doordat ze uit andere culturen komen vertolken ze ook andere denkbeelden over het leven, de 'ziel' of de 'magie' van het object. Dan hoor je opeens iemand '*het knuffelgehalte van een boom*' inschatten, en meer van die dingen waar de doorsneewesterling nooit bij stilstaat. Maar niemand lult zomaar wat in het wilde weg, want altijd is er het object in zijn of haar handen, dat de woorden en gedachten veroorzaakt en dwingt tot een direct verband met de concrete werkelijkheid. Eigenlijk drukken mensen die over objecten praten zich veel helderder en nauwkeuriger uit dan wanneer je ze in abstracto een gesprek hoort voeren op de tram.

Hogerop klimmend in de helemaal witgeschilderde traphal (een mooi en fris effect, al blijft het jammer voor de muurschilderingen die hierbij verloren gingen) komt de bezoeker op alle verdiepingen van de woning terecht, en in elke kamer blijken weer nieuwe monitors te staan en nieuwe kunstwerken uit de Muhkacollectie.

Hier komen de medewerkers van de kringwinkel duidelijker in beeld en vertellen zij hun eigen levensverhaal, dat vaak een wonderlijk en soms levensbedreigend parcours kende. Hun verleden blijkt zelfs enige verwantschap te vertonen met de objecten die ze dag in dag uit manipuleren - ingevolge barre omstandigheden van economische chaos, corruptie en oorlog kon hun bestaan niet stabiel en doelgericht zijn, maar werden ze door de grillen van het lot van hier naar daar geslingerd, tot ze uiteindelijk door toeval en geluk in de kringwinkel een veilige haven vonden.

In 2006 verbaasde Kutlug Ataman de Muhkabezoeker met zijn zeer uitvoerige en beklijvende videoinstallatie *Twelve*, die voor een deel ook in Extra City liep. Ataman had uit kringwinkels tientallen oude fauteuils en televisietoestellen gehaald, om daarmee in een grote zaal voor elke kijker een eigen individuele plekje te creëren, als een huiskamertje in 't klein. Elk toestel vertelde een eigen verhaal, dat te maken had met de politieke ontwikkelingen in Turkije, de problematiek van islam, vrouwen en mensenrechten. Je zat voor een ouderwets televisietoestel te kijken naar het verhaal van één individu, intens en ononderbroken. Het effect van individueel contact kon niet intenser kon zijn. Eenzelfde intensiteit stralen de gesprekspartners van Bie Michels uit als ze hun tragische achtergronden en recente ervaringen openbaar maken.

Mensen en objecten vullen elkaar aan en roepen een sfeer op van verstillig en gelaten rust, die nog lang beklijft. Jammer dat van *Tracés - Tracings* geen dvd beschikbaar is, want er is veel dat je een tweede keer zou willen bekijken. Wél is er een door het Muhka gerealiseerde publicatie met foto's van Bie Michels en essays van Dieter Roelstraete, Christophe Van Eecke, Rik Pinxten en Ellen Reijmers in het Nederlands en het Engels.

26 maart 2012

De tentoonstelling *Tracés – Tracings* (Muhka Extra Muros) loopt nog tot 31 maart 2012 in de Kroonstraat nr 168 te Borgerhout. Open van woensdag tot zaterdag van 11 tot 18 uur.
Het project gaat vervolgens naar Netwerk Aalst (van 23 maart tot 13 mei 2012) en Lokaal 01 Breda.